

Lietuvos mokslų akademijos nariui, profesoriui habilituotam daktarui Algirdui Juozui Motuzui – 80

Kiekvienas žmogus pasiekia ir peržengia jam likimo skirtą gyvenimo slenkstį, nužymėtą nepakartojamais biografijos vingiais, tačiau tikrai ne kiekvienam lemta gyventi ne vien sau, o būti sektinu pavyzdžiu ir kitiems – rodyti kelią bei kviesti juo eiti bendraminčius. Šiandien yra gera proga pažvelgti į išskirtiniais gabumais ir energija apdovanoto akademiko, profesoriaus habil. dr. Algirdo Juozo Motuzo nueitą pedagoginės ir mokslinės veiklos kelią, nužymėtą nuolatiniais ieškojimais ir atradimais, neišsenkančia kūryba ir nuveiktais darbais, nuoširdžiu, maloniu bendravimu ir bendradarbiavimu su visais jį supančiais žmonėmis.

A. J. Motuzas gimė 1943 m. gegužės 8 d. Juodžių kaime, Joniškio rajone. Nelengvas tai buvo laikas, kupinas karo ir pokario pavojų bei nepriteklių. Gal jis ir užgrūdino būsimojo mokslininko charakterį, paskatino kabintis į gyvenimą, pajusti krūtinėje galią ieškoti ir tobulėti. Kaip pats profesorius prisimena, jis dar mažiukas labai norėjo eiti į mokyklą, buvusią už vieno kilometro nuo namų. Juodžių kaime gyvenę mokytojai į pirmą skyrių priėmė pusšestų metų vaiką. Tėvai jau buvo išmokę sūnų skaityti ir rašyti. Namuose knygos stovėjo pagarbiausioje vietoje. Na, o vėliau (1952–1955) iki Rudiškių septynmetės mokyklos, kurioje veikė ir lėlių teatras, mokinukui Algirdui teks eiti pėsčiomis jau tris kilometrus. Profesorius iki šiol yra išsaugojęs pagyrimo raštą už šios mokyklos teatre atliktą kurmiuko vaidmenį. Visą gyvenimą A. J. Motuzas jaučia ypatingą padėką Joniškio 1-osios vidurinės mokyklos mokytojams, puikiems specialistams ir pedagogams – daugelis jų buvo pradėję mokytojauti dar prieš Antrąjį pasaulinį karą nepriklausomoje Lietuvoje. Čia Algirdas pamėgo dailųjį skaitymą ir teatro meną.

Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus išvažiuojamojo susirinkimo dalyviai lankosi AB „Dolomitas“ karjere Pakruojo rajone. Priekyje – dirvotyrininkas Algirdas Juozas Motuzas. 2012.

AKAD.
ALGIRDUI
JUOZUI
MOTUZUI – 80

Algirdo Juozo Motuzo knygos „Agronomijos mokslinės mokyklos Lietuvoje (1946–2003)“ sutiktuvės. Iš kairės: knygos autorius, Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus mokslinė sekretorė Elena Narušytė ir akad. Zenonas Dabkevičius. 2018 12 20.

Atėjus laikui pakelti sparnus iš gimtojo krašto, A. J. Motuzas toliau žinių sėmėsi 1960–1965 m. studijuodamas tuometės Lietuvos žemės ūkio akademijos (LŽŪA) Agronomijos fakultete. Nuo tada A. J. Motuzo gyvenimas tapo neatsiejama šios *Alma Mater* dalimi – daugelio pastebima ir vertinama. Lemtingas susitikimas su profesoriumi Viktoru Ruokiu, ne tik neeiline asmenybe, bet ir lietuviškosios dirvotyros mokyklos kūrėju, nukreipė smalsaus ir gabaus jaunuolio ieškojimus į dirvožemio mokslo barus, įvairiomis formomis besitęsiančius iki pat šių dienų. „Nelengva jaustis paskutiniu, kurį prof. V. Ruokis pakvietė į Dirvožemio mokslų katedrą: vis norisi kažko neužmiršti ir suspėti padaryti, ką buvo prisakęs mano ir kitų garbingas mokytojas“, – yra atvirai prisipažinęs profesorius. Iš tiesų, jo stebėtinai sugebėjimas kasdien vis iš naujo planingai paskirstyti laiko išteklius, nešvaistant jų nereikšmingiems ar antraeilams dalykams, begalinis judėjimas „laike ir erdvėje“, rodos, dažnai nepasiekiant sau nė trumpiausios ramybės ar poilsio akimirkos – tai A. J. Motuzo daugialypės bei vaisingos veiklos pagrindas ir sėkmės receptas. Profesoriaus bendradarbiams tekdavo nuolat stebėtis – nors iš šalies žiūrint „šimtą darbų vienu metu“ jis darė, tačiau niekada neleisdavo sau jų atlikti paskubomis – kiekviena detalė turėjo būti nušlifuojama be galo preciziškai, su asketišku užsispyrimu siekiant maksimalaus rezultato.

Per ilgus mokslinio ir pedagoginio darbo metus profesorius sukaupė tikrai įspūdingą kraitį – nuo 1964 m. vienas ir su bendraautoriais parengė ir išleido per 60 knygų ir brošiūrų, paskelbė daugiau kaip 800 mokslinių ir mokslo populiarinimo straipsnių Lietuvos ir užsienio spaudoje. Kiekvienas akylesnis A. J. Motuzo bibliografijos skaitytojas pastebėtų, kad pirmosios jo mokslinės publikacijos šeštajame praėjusio šimtmečio dešimtmetyje parengtos kartu su prof. V. Ruokiu ir vyresniuoju dėstytoju P. Pacausku. Tyrimų sritis – dirvodarinių uolių sąranga galinių ir kraštinių morenų atodangose. A. J. Motuzui tai buvo puiki geologijos pagrindų mokykla tuometėje Lietuvos žemės ūkio akademijoje.

Kitu stabtelėjimu ieškant mokslinių tyrimų tematikos buvo dirvožemio mikromorfologija. Sukonstravus specialias stakles, pradėti gaminti dirvožemio šlifai, bet modernesnės įrangos vis tik labai trūko. Vėliau iš Lietuvos dirvožemintinkų, tikriausiai, tik profesorius Mečišlovas

Konferencijoje „Žemės ir miškų ūkis biomasės energijai“, skirtoje Tarptautiniams miškų metams.
2011 10 04.

Algirdas Juozas Motuzas skaito pranešimą konferencijoje „LMA nario korespondento Viktoro Ruokio mokslinis palikimas“. 2010 04 22.

AKAD.
ALGIRDUI
JUOZUI
MOTUZUI – 80

Vaičys panaudojo šį metodą Lietuvos miško dirvožemių genetinėms savybėms aiškinti. Dabar, laikui patikrinus ano meto siekius, matyti, kad buvo pasirinkta labai reikalinga ir perspektyvi dirvotyros šaka. Tai patvirtina kad ir toks akivaizdus faktas – Tarptautinės dirvožemininkų sąjungos kongrese Tailande (2002) mikromorfologiniai tyrimai buvo aptarti greta dirvožemio mineralogijos.

Hidrotechnikos specialistui doc. Zenonui Kinderiui pasiūlius, A. J. Motuzas ėmė dalyvauti užsakomuosiuose geohidrocheminiuose tyrimuose. Ir dabar labai palankiai vertinamas šių darbų kompleksiskumas, kai vandens cheminė sudėtis buvo pagrįstai siejama su vietovės geologine sąranga, reljefu, augalija ir žmogaus ūkine veikla. Čia ypač pravertė geologijos žinios, įgytos bendradarbiaujant su prof. V. Ruokiu. To rezultatas – vertingos mokslinės publikacijos ir disertacija „Drenažo vandens cheminės sudėties tyrimai Vakarų (Žemaitijos) ir Lietuvos vidurio žemumos zonose“, kurioje buvo apibendrinti geografiniai drenažo vandens cheminės sudėties tyrimai įmirkusiuose dirvožemiuose. Skaičiuotas pavienių jonų ir tirpių druskų išplovimas iš skirtingų dirvožemių, specialiai įrengtose sausinimo sistemose tyrinėta fosforo ir kalio trąšų įtaka drenažo vandens cheminės sudėties rodikliams. Iš viso toje srityje dirbta daugiau nei penkiolika metų. Taip buvo sudarytas drenažo vandens druskingumo Lietuvoje žemėlapis, įtvirtinęs profesoriaus B. Baginsko pradėtus tyrimus Dotnuvos dvaro sausinamuose dirvožemiuose.

Vėliau, lankydamasis stažuotėse Maskvos valstybiniame M. Lomonosovo universitete ir Timiriازهvo žemės ūkio akademijoje, šviesaus atminimo prof. Nikolajaus Gorbunovo paskaitos ir nuoširdžios konsultacijos paskatino A. J. Motuzą domėtis dirvožemio smulkiadispersinės frakcijos tyrimais. Taip atsirado didžiulė paskata nesitenkinti taikomosiomis dirvožemio savybių analizėmis, o ieškoti jų priežastingumo ir būdų reguliuoti, gilintis į dirvožemyje vykstančius sorbcijos, peptizacijos, koaguliacijos ir kitus fizikinius cheminius reiškinius, arba daryti tai, ką dabar vadiname fundamentiniais tyrimais. A. J. Motuzas gerai suprato, kad būtent tokiais tyrimais turi būti grindžiami praktiniai sprendimai dirvožemį racionaliai naudoti, išsaugoti ir pagerinti, jais reikia vadovautis klasifikuojant dirvožemius. Nuo aštuntojo dešimtmečio vidurio Lietuvos žemės ūkio universiteto Dirvotyros ir agrochemijos katedroje pagal prof. N. Gorbunovo metodiką ištyrinėta šimtai Lietuvos dirvožemių mėginių, juose išskiriant vandenyje peptizuojančiąją ir koaguliavusiąją frakcijas, nustatant jų cheminę ir mineralinę sudėtis. Dabar jau drąsiai galima patvirtinti, kad šalies dirbamuose dirvožemiuose ryškiai pasireiškia išmolėjimo elementarusis dirvodaros procesas, kai dėl išplaunamojo drėgmės režimo vandenyje peptizuojančios, bet chemiškai pastovios, dalelės migruoja iš El horizonto į Bt horizontą.

Profesorius A. J. Motuzas visada pasižymėjo ir puikiais vadybiniais sugebėjimais – 1984–1990 m. dirbo Agronomijos fakulteto prodekanu, 1992–1994 m. – ŽŪA sekretoriumi (kanceleriu). A. J. Motuzo iniciatyva 1994–1997 m. įvykdytas TEMPUS-PHARE projektas „Studijų išvystymas, modernizavimas ir pertvarkymas Lietuvos žemės ūkio aukštosiose mokyklose“, Agronomijos fakultete įsteigta „TEMPUS“ agrarinių analizių laboratorija. 2004–2007 m. jis vadovavo ES „Leonardo da Vinčio“ programos projektui „Profesinio mokymo kompetencijos perdavimas Baltijos šalių ekologiniam agrariniam sektoriui“. Bendradarbiavo studijų projektuose ir dabar palaiko kūrybinius ryšius su Lietuvos mokslų akademijos (LMA) užsienio nariu prof. Vinfridu Drochneriu (Winfried Drochner, Vokietija). 2000–2005 m. A. J. Motuzas vadovavo Agronomijos fakulteto Dirvotyros ir agrochemijos katedrai, o 2001–2012 m. – dar ir Lietuvos dirvožemininkų draugijai prie LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus. Būtent profesoriaus rūpesčiu ir aktyvios veiklos pastangomis ši draugija tapo Lietuvos MA struktūriniu

Tarptautinės konferencijos, skirtos Lietuvos dirvožemininkų draugijos 50-mečiui, atidarymas. Iš kairės: LMA nariai Veronika Vasiliauskienė ir Algirdas Juozas Motuzas, prof. Jonas Čaplikas. 2008 09 24.

Algirdas Juozas Motuzas vaidina profesorių Viktorą Ruokį jam skirtos konferencijos meninėje dalyje. 2010.

AKAD.
ALGIRDUI
JUOZUI
MOTUZUI – 80

Mokslinė konferencija „Tautos ir jos žemės jungtis profesoriaus Mečislovo Treinio spaudiniuose“. Iš kairės: Lietuvos mokslų akademijos užsienio narys Voldemaras Strykis (Voldemārs Strīkis) ir akad. Algirdas Juozas Motuzas. 2012 03 20.

vienetu, įsijungė į Tarptautinę dirvožemininkų sąjungą (IUSS) bei Europos dirvožemininkų sąjungų konfederaciją (ECSSS).

Apibendrinęs 1974–2000 metais paskelbtas publikacijas – tris monografijas ir 16 straipsnių – A. J. Motuzas parengė ir sėkmingai apgynė habilitacinį darbą „Lietuvos dirbamų dirvožemių užterštumo mineraliniais junginiais ekologinis įvertinimas dirvotyros ir agrochemijos raidos kontekste“. Šiame darbe kelti tikslai: pirma – išnagrinėti dirvotyros ir agrochemijos raidą Lietuvoje bei nubrėžti uždavinius pasitinkant XXI amžių, antra – dirvotyros ir agrochemijos raidos kontekste atlikti dirbamų dirvožemių skystosios ir kietosios fazės užterštumo mineraliniais junginiais ekologinį įvertinimą. Tam kūrybingai panaudotos gamtamokslinių tyrimų ir gamtos mokslų tyrimo schemos.

2001 m. A. J. Motuzui buvo suteiktas profesoriaus vardas. 2007 m. jis išrinktas LMA nariu ekspertu, 2011 m. – tikruoju nariu, o nuo 2018 m. – narys emeritas. A. J. Motuzas vadovavo 11 mokslo darbų, išugdė tris mokslų daktarus. Dalyvavo rengiant naują Lietuvos dirvožemių klasifikaciją (1999), rūpinosi dirvožemių sistematiinių vienetų nomenklatūra, buvo leidinio „Lietuvos dirvožemių klasifikacija“ (2001) bendraautoris, monografijos „Lietuvos dirvožemiai“ (2001) redakcinės kolegijos narys, kartu su kitais išleido dvi dirvotyros terminų žodynėlio laidas. Aktyviai bendradarbiavo rengiant ir leidžiant „Žemės ūkio enciklopediją“ (2007) ir „Visuotinę lietuvių enciklopediją“ (2015), buvo žurnalo „Žemės ūkio mokslai“ mokslinių redakcinių kolegijų pirmininko pavaduotojas, narys, ES BP7 ekspertas (2009–2011), vertino tarptautinės programos CORDIS, Sakartvelo Šota Rustavelio nacionalinio mokslo fondo konkursinius mokslo darbus.

Profesorius ne kartą kėlė kvalifikaciją Vakarų Europos universitetuose: Hohenheimo universitete (*University of Hohenheim*, Vokietija), tema „Dirvožemiai ir ekologinis žemės ūkis Banden-Viurtembergo žemėje“; Linkolnšyro ir Humberaido universiteto (*University of Lincolnshire and Humberside*) Bišopo Bertono kolegijoje (*Bishop Burton College*, Jungtinė Karalystė), tema „Dirvožemiai ir ekologinis žemės ūkis Didžiojoje Britanijoje“; CEDEFOP

Akademiniai skaitymai „Kad žmonių atmintis neišblėstų“. Prof. Viktoras Pranckietis (kairėje) sveikina akad. Algirdą Juozą Motuzą 70-mečio proga. 2013 05 17. Virginijos Valuckienės nuotraukos.

projekto kursuose Wageningeno universitete (*Wageningen University*, Olandija), tema „Pedagogų kvalifikavimas ekologiniame žemės ūkyje“.

Profesorius A. J. Motuzas parengė ir išleido knygas apie Dotnuvoje veikusios ŽŪA profesorių Viktorą Ruokį (1982), LŽŪA rektorius Vincą Vilkaitį (1991) ir Juozą Tonkūną (1993), žymius pedagogus ir mokslininkus, profesorius Petrą Vasinauską (1998), Bronių Baginską (2003), Antaną Stancevičių (2010), Jurgį Krikščiūną (2013), Mečislovą Treinį (2017), Fabijoną Kemėšį (2021). Be minėtų knygų apie profesorius, A. J. Motuzas išleido monografiją „Agronomijos mokslinės mokyklos Lietuvoje 1945–2003“ (2018), parengė ir išleido keturis jubiliejinis aukštosios mokyklos leidinius, o šiuo metu aktyviai dalyvauja rengiant Žemės ūkio akademijos 100-mečiui skirtą knygą.

A. J. Motuzo nuopelnai ir aktyvi veikla neliko nepastebėti – 1998 m. jam skirta Vytauto Vazalinsko premija (kartu su doc. dr. V. V. Buivydaite ir prof. habil. dr. R. A. Šleiniu), kuri skiriama mokslininkams už vertingiausias individualius arba kolektyvinius Lietuvos dirvotyros, agrochemijos ir žemdirbystės mokslinius tyrimus. Profesorius yra apdovanotas įvairiais aukštosios mokyklos, Vyriausybės atminimo ženklais, garbės raštais ir padėkomis, LR Prezidentės Dalios Grybauskaitės padėkos raštu už asmeninį indėlį kuriant ir leidžiant „Visuotinę lietuvių enciklopediją“ (2014), Lietuvos mokslų akademijos atminimo medaliu už svarų indėlį į agronomijos mokslą ir jo sklaidą, mokslo istorijos puoselėjimą, Lietuvos žemės ūkio mokslų patriarchų atminimo įamžinimą bei nuoširdžią, kūrybingą ir aktyvią veiklą Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriuje (2021).

Sveikindami garbingo 80-ojo Jubiliejaus proga, nuoširdžiai linkime gerb. profesoriui Algirdui Juozui Motuzui kuo geriausios sėkmės – stiprios sveikatos, naujų kūrybinių ieškajimų, drąsių sumanymų ir sklандаus jų įgyvendinimo.

Parengė doc. dr. Rimantas VAISVALAVIČIUS,
Lietuvos dirvožemininkų draugijos prie Lietuvos MA Žemės ūkio ir miškų mokslų
skyriaus valdybos pirmininko pavaduotojas

AKAD.
ALGIRDUI
JUOZUI
MOTUZUI – 80